

Good bay, biblioteca?!

Iulius Popa

Cunosc o sumedenie de bibliotecari. Din Chișinău și din Orhei, dar mai ales din Bălți, în cercurile lor intime, într-o atmosferă dezinvoltă și neoficială, am aflat o noutate care nu se rostește la tribuna adunărilor. Eu aș formula-o curajos, însă, din păcate, nimeni nu mă pofteste. De aceea o reproduc aici în scris. Cică în republică avem numai doi rectori care-și bat capul de biblioteci: Andrei Galben de la ULIM și Nicolae Filip de la Universitatea bălțeană. Noutatea s-a învechit relativ, or, ultimul a decedat acum trei ani. Așa că în prezent Andrei Galben, aidoma unui orfan, rămâne în deplină solitudine.

Grea și tristă singurătatea vizavi de soarta cărților. Rectorul Andrei Galben a publicat un articol fornidabil în *Literatura și arta*, sinonim cu dangătele de alarmă ale clopotului bisericesc. Ulterior, am citit și reacții consistente. De asemenea alarmante. Regret că vă afectez starea de spirit, dar nu am încotro: articolul rectorului a răsunat, mai degrabă, ca un strigăt de durere... în deșert. Metaforă demnă pentru o societate surdomută la problemele culturii.

Mă irită la culme declarațiile entuziaste ale unor adormiți, preferând să viseze, în loc să vadă realitatea crudă. Cică noi avem cititori, și nu puțini. Cică mulți tineri s-ar apuca de citit, dar ghinion! cărțile sunt rele. Oare? Am impresia că autorii acestor afirmații locuiesc pe Lună, privind spre Pământul natal printr-un microscop cu lentile plesnite. S-ar cuveni să ardem toate cărțile, ca apoi să scriem altele mai bune sau, dacă nu reușim, să le procurăm măcar din alte țări doldora de talente scriitoricești.

Eu, unul, posed altă statistică. Personală, ce-i drept. În ultimii opt ani am predat un curs opțional consacrat istoriei culturii. În fiecare grupă studiau câte 25-28 de inși. La întrebarea elementară *Ce titluri de ziare naționale cunoașteți?* vedeam ridicate vreo trei-patru mâini. În unele grupe - niciuna. Să aflu suplimentar ce cărți citesc - m-am temut de mine însumi. O situație similară se proiectează și în corpurile didactice.

La noi, din când în când, se lansează cărți. Operație comparabilă cu un fel de botez al proaspetei opere a autorului. De obicei, la aceste manifestări vine puțină lume. Minoritatea așteaptă să-i dai cartea pe gratis, iar majoritatea, cu ochii la ușă, așteaptă sfârșitul ceremoniei. Rar de tot cine o cumpără. Dacă sala se umple cu spectatori, ăștia-s studenți. Sosiți constrânși de împrejurări. La sesiune vor avea un examinator: fie pe autorul cărții, fie pe prietenul autorului cărții. În ultimii cinci ani am memorizat doar câteva volume vândute normal. Prin intermediul

librăriilor. Le calific drept incidente fericite. Așa mi-i de ciudă că-mi vine s-o iau și eu razna pe Lună. Poate îmi va surâde norocul: să plutesc într-un vis roz, prin microscopul stricat, cu munți de cărți și armate de cititori.

E o nenorocire să fii bibliofil în Republica Moldova. Păstrez vreo opt mii de cărți în apartament, unele de patrimoniu, și presimt ce soartă le așteaptă după moartea mea. O rudă m-a sfătuit - parcă în glumă, dar cine mai știe - să alcătuiască lista cu prețuri la toate volumele și, principalul, să indic, corect și concret, adresele potențialilor cumpărători. Ar fi util, ca și cititorii acestor rânduri să nu scape ocazia de a-mi expedia adresele, evitând, astfel, îmbulzeala la coadă. Prețuri în concordanță cu volumul portofelului.

Intuiesc, într-un viitor apropiat *sau nițel îndepărtat - Good bay, biblioteca! Lacrimi nu prea disting pe obrazul societății, iar guvernării, în forul lor interior, chiar se bucură. Ce clu-buri de noapte superbe, cu fetișcane grațioase și darnice, s-ar instala în locul rafturilor cu cărți învechite și colbuite! Și câte milioane se vor scurge în buzunarele șefilor depolitizați!

Clară situația noastră. Mari pretenții nu am. La urma urmei, nu noi am inventat cartea pe fața pământului. Adevărat, nici alții n-au inventat-o, dar s-au învățat a citi, și au citit enorm, la modul serios. Pe scară internațională. Lecturile intraseră în modă. Frumoasă îndeletnicire. La cititorii de limbă rusă mă refer. Nu erau ei, slabă nădejde să fi devenit bibliofili poligloți. Dacă nu mă înșală memoria, Uniunea Sovietică devenise campioana lumii la numărul de cititori. Tirajul ziarului ApeyMenmbi u tpxmbt a încăput în cartea recordurilor Guinness. Opera în două volume a poetului Mihail Lermontov, în 1988, cu 14,5 milioane de exemplare, de asemenea a înregistrat o performanță mondială.

Astăzi starea de lucruri la capitolul lecturi s-a înrăutățit și în Rusia. De pe locul întâi sovietic, rușii au zburat pe al 28-lea printre cele 32 de țări dezvoltate pe mapamond. Titlul de campioni la citit în prezent l-au cucerit India și Thailanda.

În anul 2005, ex-ministrul Informației și Presei al URSS, Mihail Nenașev, expediază o scrisoare picantă ministrului Culturii al Federației Ruse, Aleksandr Sokolov, din care extragem cifrele triste de mai jos. Aproape 40 procente din populația Federației Ruse astăzi nu mai citește, iar 52 procente niciodată nu cumpără cărți. Tirajele ziarelor, comparativ cu anul 1990, au scăzut de șase ori, iar ale revistelor de 8 ori. Doar 20 procente din populație citește în prezent ziare și reviste. Orașele cu o populație mai mică de o sută de mii de locuitori au rămas, în mare parte, fără librării. Din această cauză jumătate din edițiile apărute zac în depozite, în Rusia abia 5-6 procente din tipărituri ajung în biblioteci, pe când în țările occidentale circa 30-35 procente din lotul de cărți editate intră în posesia bibliotecilor municipale, federale și universitare.

Ne-au întrecut rușii. Ne-au întrecut. Ca să fie fericiți, ei trebuie să ajungă în al șaptelea

cer. Iar noi - tocmai în al nouălea. în fine, astea-s problemele lor. Ale noastre sunt mai grave. Și, pare-mi-se, incurabile.

Știința, învățământul și biblioteca reprezintă Sfânta Treime în procesul cunoașterii. Primele două componente nu pot funcționa normal fără bibliotecă, iar biblioteca, la rândul ei, ar constitui un element de prisos în lipsa învățământului și a științei.

A dispărut dictatura comunistă din țările fostului lagăr socialist. Excelentă victorie! în schimb respectivele state s-au ales cu o penibilă criză a învățământului. Pătrunderea curentului democratic în procesul de instruire îl confunzi ușor cu o anarhie de toată frumusețea. Bolșevicii au avut o atitudine foarte serioasă față de carte. în opera de creare a omului nou, fără știință nimic nu izbutești și nicidecum nu vei demonstra în practică superioritatea comunismului comparativ cu capitalismul. Figura n-a trecut, dar, cu regret, a dispărut și atitudinea serioasă față de carte, față de știință, față de bibliotecă.

Uneori, argumentele cu concluzii neplăcute se infiltrează pe furiș chiar în ziarele anticomuniste. Săptămânalul nostru din 17 mai curent a publicat un articol eminamente convingător. Se numește Tinerii cercetători, tranziția și destine-le țării, semnat de Tatiana Rotaru. Să citim atent un fragment.

De exemplu. în anul 2004 finanțarea științei a constituit 0,22% din PIB, în 2005 - 0,37. în 2006 - 0,46, în 2007 ~ 0,58, în 2008 - 0,7%. an în care statul a investit în cercetare 388,2 milioane de lei - cea mai înaltă cotă atinsă în anii de independență a Republicii Moldova. Din anul următor, începe un declin în subvenționarea științei și inovării, proces ce continuă și în prezent: în 2009 - 0,59% din PIB, în 2010 - 0,50, în 2011 - 0,42, iar în anul curent sunt preconizate 0,4% din PIB.

Incredibil: până în 2009 la putere se afla regimul odios comunist? Iar din 2009, de la venirea Alianței Europene, investițiile pentru știință scad din an în an? Mda! Concertele patriotice pe scenă sunt bune. Am acumulat experiență în acest domeniu. Păcat că sfârșesc repede. în schimb proza amară a realității ne sufocă, aidoma romanului de groază fără de capăt. Mai citiți o dată cifrele enunțate.

În ultimele decenii biblioteca și-a găsit un prieten inimaginabil de erudit: calculatorul. Acesta e ca și omul: cu calități pozitive, cu calități negative. Omenirea, de obârșie lenoasă, îl exploatează preponderent la capitolul negativ. Se îndoapă cu pornografie, cu o multitudine de informații lipsite de importanță, cu jocuri prostești, îi fură texte de valoare, schimbă câteva cuvinte în ele, asumându-și ulterior rolul de autor etc., etc. Fără voia lui, calculatorul s-a pomenit dușman al bibliotecii.

Nu țin minte ca vreun demnitar să fi luat apărarea bibliotecii. Așa cum procedează

demnitarii ruși. De ce ar trebui să mă indignez, când și unii miniștri basarabeni nu cunosc măcar anii de viață ai lui Eminescu? Despre care orizont cultural discutăm?

Îmi pare rău, dragi bibliotecari, să vă întristez. Statul vă asigură salarii mizerabile, apoi, de ziua voastră profesională, vă amăgește ca pe niște copii. Vă înmânează o hârtie pe care e scrisă Diplomă de onoare, evocând prestigiul profesiei voastre. Câtă neobrăzare! Mai bine v-ar ceda o bucuțică din salariile grăsuțe ale guvernanților, iar voi, ca recompensă, întoarceți-le hârtiile cu titluri aurite, ca să le depună în rame de nuc lângă patul conjugal. Și să adoarmă, citindu-le cu glas tare împreună cu nevestele lor.

Căutați un prilej să conversați cu rectorii. Dați cu chirie câte o sală de lectură pentru un bar cu program special. Vrei o cafea? - Citește un articol din ziar! Dorești o bere? - Povestește-mi o nuvelă! Ai poftă de un păhărel cu vin? - Începe un roman! .

Incontestabil, sunteți oameni treji la minte. Nici mâine, nici poimâine studenții, cu profesorii la un loc, nu se vor îndrăgosti de cărți. Priviți la neamurile din jur ce li se întâmplă. Sloganul englez, amenințător, Good bay, biblioteca! se apropie cu pași viforoși. Ca și ostașii de odinioară ai Răsăritului. Voi cu necazurile voastre, eu cu ale mele. Pe Lună, m-am răzgândit să zbor. Mi-e silă de microscopul de acolo, răblăgite cum sunt. În regim de urgență, alcătuiesc lista de prețuri ale propriilor cărți. Cu lista cumpărătorilor stau prost. S-au rărit. Poate o voi completa. Poate. Stați ușurel, calmați-vă: de sfaturi nu am nevoie. Salut!